

BS/48/2013

W JAKICH SPRAWACH POWINNA
OBOWIĄZYWAĆ DYSCYPLINA
W GŁOSOWANIU?

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku 11 stycznia 2013 roku



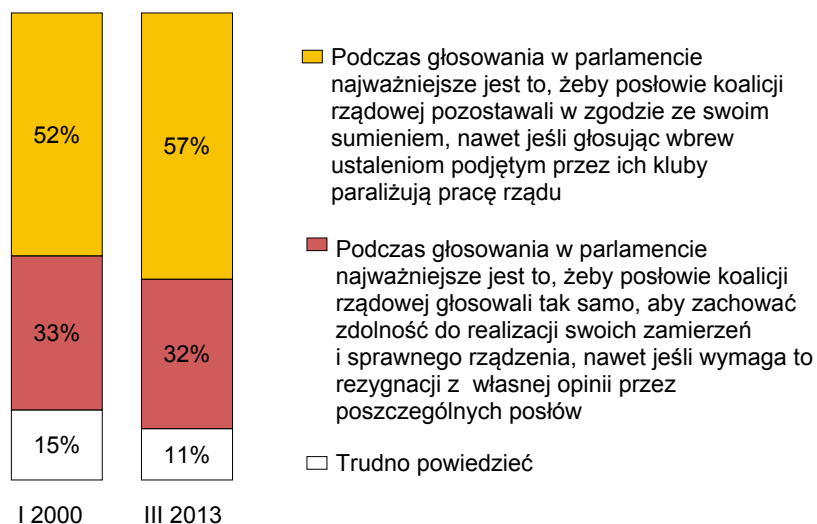
Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Żurawia 4a, 00-503 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

Co jakiś czas ożywają w Polsce dyskusje na temat dyscypliny w sejmowych głosowaniach. Przyjęło się, że w sprawach światopoglądowych nie obowiązuje dyscyplina klubowa, zaś posłowie głosują zgodnie z własnym sumieniem. Tak było m.in. w niedawnym głosowaniu nad projektami ustaw dotyczącymi związków partnerskich. Głosowanie to pokazało nie po raz pierwszy podziały ideowe w łonie głównej rządzącej partii (przykładem jest także m.in. nieuregulowana do dziś kwestia zapłodnienia in vitro). Ostatnio sprawa dyscypliny klubowej i jej egzekwowania powróciła w związku z głosowaniem trzech posłów PSL za przyjęciem wniosku o wotum nieufności wobec ministra transportu Sławomira Nowaka. Kwestia dyscypliny klubowej, i szerzej głosowania zgodnie z linią partii, oraz kontrowersji z tym związanych pokazuje konflikt takich wartości jak, z jednej strony – niezależność posłów, których rola nie powinna sprowadzać się do roli „maszynki do głosowania”, z drugiej strony – skuteczność osiągnięcia przez partie celów politycznych.

Głosowanie zgodnie z partyjnymi wytycznymi jest szczególnie istotne w przypadku partii rządzących, bowiem określa zdolność do realizowania polityki rządu. Polacy postawieni przed wyborem między takimi wartościami jak: skuteczność działania rządu i bycie w zgodzie z własnym sumieniem, rozstrzygają go na korzyść zachowania wierności własnym przekonaniom. Ponad połowa badanych (57%) uważa¹, że podczas głosowania w parlamencie najważniejsze jest to, żeby posłowie koalicji rządowej pozostawali w zgodzie ze swoim sumieniem, nawet jeśli głosując wbrew ustaleniom podjętym przez ich kluby paraliżują pracę rządu. Opinia ta jest obecnie wyrażana nawet nieco częściej niż kilkanaście lat temu, w styczniu 2000 roku. Co trzeciemu respondentowi (32%) bliższy jest natomiast pogląd, że najważniejsze jest to, żeby posłowie koalicji rządowej głosowali tak samo, by zachować jej zdolność do sprawnego rządzenia, nawet jeśli wymaga to od nich rezygnacji z własnej opinii.

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (274) przeprowadzono w dniach 7 – 13 marca 2013 roku na liczącej 1060 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

RYS. 1. Z KTÓRĄ Z PONIŻSZYCH OPINII PAN(I) SIĘ ZGADZA?



Przekonanie, że pozostawanie w zgodzie z własnym sumieniem jest wartością nadrzędną, przeważa we wszystkich analizowanych grupach społeczno-demograficznych. Pogląd ten jest szczególnie często wyrażany przez osoby najbardziej religijne, kilka razy w tygodniu uczestniczące w praktykach religijnych (70%). Słabsza religijność sprzyja opiniom, że ważniejsza jest jednomysłność posłów koalicji rządowej, bowiem warunkuje ona sprawność rządzenia. Jednak nawet wśród osób w ogóle nieuczestniczących w praktykach religijnych pogląd ten ma mniej zwolenników (43%) niż opinia o konieczności bycia w zgodzie z własnymi przekonaniem (49%).

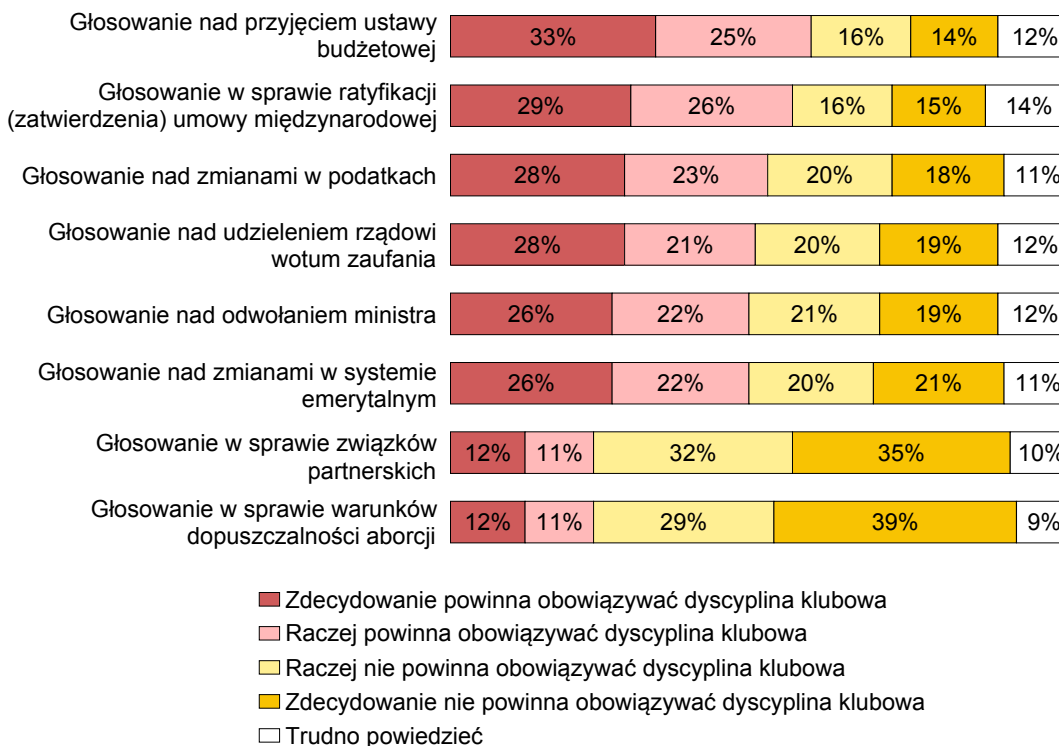
W elektoratach partyjnych jedynie wśród zadeklarowanych wyborców głównej partii rządzącej przeważa przekonanie, że sprawność rządzenia jest ważniejsza niż głosowanie zgodnie z własnym sumieniem. Sympatycy pozostałych ugrupowań w większości sądzą, że nadrzędne znaczenie ma wierność własnym przekonaniom. Opinia ta jest szczególnie częsta w elektoracie PiS.

Tabela 1

Elektoraty partyjne	Z którą z poniższych opinii Pan(i) się zgadza?		
	Podczas głosowania w parlamencie najważniejsze jest to, żeby posłowie koalicji rządowej pozostawali w zgodzie ze swoim sumieniem, nawet jeśli głosując wbrew ustaleniom podjętym przez ich kluby paraliżują pracę rządu	Podczas głosowania w parlamencie najważniejsze jest to, żeby posłowie koalicji rządowej głosowali tak samo, aby zachować zdolność do realizacji swoich zamierzeń i sprawnego rządzenia, nawet jeśli wymaga to rezygnacji z własnej opinii przez poszczególnych posłów	Trudno powiedzieć
w procentach			
PiS	73	21	6
PSL	61	24	15
RP	59	39	2
SLD	58	39	3
PO	42	49	9

Uznanie prymatu sfery moralnej nad sferą praktycznego działania nie oznacza odrzucenia zasadności obowiązku dyscypliny klubowej w ogóle. W jakich zatem sytuacjach posłowie powinni – w opinii społecznej – być związani instrukcją klubu, a w jakich zaś przy podejmowaniu decyzji powinni kierować się własnym osądem? Najmniej wątpliwości budzi głosowanie w kwestiach światopoglądowych. W opinii dwóch trzecich respondentów w takich sprawach jak: warunki dopuszczalności aborcji (68%) czy legalizacja związków partnerskich (67%) posłowie nie powinni być związani instrukcją władz klubowych i partyjnych. Inaczej jest w kwestiach dotyczących polityki społeczno-ekonomicznej i zagranicznej, a także zapewnienia rządzącemu gabinetowi poparcia większości parlamentarnej. Ponad połowa badanych jest zdania, że dyscyplina klubowa powinna obowiązywać w tak istotnych sprawach jak głosowanie nad przyjęciem ustawy budżetowej (58%) czy też ratyfikacja umowy międzynarodowej (55%). Mimo wagi tych kwestii dość dużo osób (odpowiednio 30% i 31%) nie widzi potrzeby, aby posłowie podczas głosowania nad nimi byli związani dyscypliną klubową. Mniej więcej połowa respondentów uważa, że posłowie jednego klubu powinni być zobowiązani do jednomyślnego głosowania w takich sprawach jak: zmiany w podatkach (51%), udzielenie rządowi wotum zaufania (49%), zmiany w systemie emerytalnym (48%) oraz odwołanie ministra (48%). Przeciwnych wprowadzeniu dyscypliny w głosowaniu w wymienionych kwestiach jest mniej więcej dwie piąte badanych (od 38% do 41%).

RYS. 2. W SEJMIE SĄ TAKIE GŁOSOWANIA, PODCZAS KTÓRYCH OBOWIĄZUJE DYSCYPLINA KLUBOWA, TO ZNACZY WSZYSCY POSŁOWIE SĄ ZOBOWIĄZANI GŁOSOWAĆ TAK, JAK POSTANOWIŁ KLUB PARLAMENTARNY ICH UGRUPOWANIA LUB PARTII. W JAKICH GŁOSOWANIACH POWINNA OBOWIĄZYWAĆ DYSCYPLINA KLUBOWA, A W JAKICH NIE POWINNA OBOWIĄZYWAĆ?



O potrzebie obowiązywania dyscypliny klubowej w głosowaniach dotyczących istotnych kwestii polityki społeczno-ekonomicznej i zagranicznej, a także zapewnienia rządowi poparcia większości parlamentarnej stosunkowo najczęściej przekonane są osoby dobrze wykształcone i sytuowane. Osoby źle oceniające swoje warunki życia częściej niż przeciętnie skłonne są natomiast kwestionować zasadność jej obowiązywania w tego rodzaju głosowaniach, co może być wyrazem ich niezadowolenia z polityki rządu.

Prawidłowość powyższa nie dotyczy opinii o jednomyślnym głosowaniu w kwestiach światopoglądowych. We wszystkich analizowanych grupach społeczno-demograficznych dominuje pogląd, że w głosowaniu nad prawną dopuszczalnością aborcji czy legalizacją związków partnerskich posłowie nie powinni być związani instrukcją władz partyjnych i klubowych.

Kwestia obowiązywania dyscypliny w głosowaniach dzieli elektoraty partyjne. Potrzebę zapewnienia jednomyślności dostrzegają przede wszystkim zwolennicy PO, a także na ogół sympatycy SLD. Wyborcy pozostałych ugrupowań skłonni są popierać przestrzeganie

dyscypliny klubowej przede wszystkim w głosowaniach dotyczących przyjęcia ustawy budżetowej i ratyfikacji umowy międzynarodowej. Zwolennicy wszystkich ugrupowań są przeciwni obowiązywaniu dyscypliny w głosowaniu nad kwestiami światopoglądowymi.

Tabela 2

W jakich głosowaniach powinna obowiązywać dyscyplina klubowa, a w jakich nie powinna obowiązywać?	Elektoraty partyjne				
	PO	SLD	PSL	RP	PiS
	w procentach				
Głosowanie nad przyjęciem ustawy budżetowej					
Tak	78	65	59	51	49
Nie	17	32	38	41	40
Trudno powiedzieć	5	3	3	8	11
Głosowanie w sprawie ratyfikacji (zatwierdzenia) umowy międzynarodowej					
Tak	72	57	51	64	47
Nie	18	38	44	34	44
Trudno powiedzieć	10	5	5	2	9
Głosowanie nad zmianami w podatkach					
Tak	69	53	46	56	45
Nie	22	46	52	41	48
Trudno powiedzieć	9	1	2	3	7
Głosowanie nad udzieleniem rządowi wotum zaufania					
Tak	66	52	37	43	39
Nie	27	44	55	57	49
Trudno powiedzieć	7	4	8	0	12
Głosowanie nad odwołaniem ministra					
Tak	65	49	45	35	42
Nie	27	47	54	59	50
Trudno powiedzieć	8	4	1	6	8
Głosowanie nad zmianami w systemie emerytalnym					
Tak	67	56	42	46	34
Nie	23	40	55	54	56
Trudno powiedzieć	10	4	3	0	10
Głosowanie w sprawie warunków dopuszczalności aborcji					
Tak	27	26	24	28	12
Nie	66	71	76	66	82
Trudno powiedzieć	7	3	0	6	6
Głosowanie w sprawie związków partnerskich					
Tak	32	31	16	37	12
Nie	63	65	84	60	79
Trudno powiedzieć	6	4	0	3	9



Być może na podstawie badań dotyczących dyscypliny klubowej zbyt daleko idące byłoby twierdzenie o niedostatku postaw propaństwowych Polaków. Jednak omówione wyniki pośrednio potwierdzają wnioski z niedawnych badań CBOS wskazujące na niski poziom identyfikacji z działającymi w naszym kraju partiami politycznymi². Duża część osób uważa, że należy zrezygnować z dyscypliny klubowej w sejmowych głosowaniach dotyczących nie tylko kwestii światopoglądowych (na co jest dość powszechna zgoda), ale także w głosowaniach w ważnych kwestiach odnoszących się do polityki społeczno-ekonomicznej i zagranicznej oraz zapewnienia rządowi poparcia większości parlamentarnej.

Opracowała
Beata ROGUSKA

² Por. komunikat CBOS „O postępującej alienacji partii politycznych”, marzec 2013 (oprac. A. Cybulska, K. Pankowski).

A N E K S

Tabela 1

		Z którą z poniższych opinii Pan(i) się zgadza?			Liczba osób
		Podczas głosowania w parlamencie najważniejsze jest to, żeby posłowie koalicji rządowej pozostawali w zgodzie ze swoim sumieniem, nawet jeśli głosując wbrew ustaleniom podjętym przez ich kluby paraliżują pracę rządu	Podczas głosowania w parlamencie najważniejsze jest to, żeby posłowie koalicji rządowej głosowali tak samo, aby zachować zdolność do realizacji swoich zamierzeń i sprawnego rządzenia, nawet jeśli wymaga to rezygnacji z własnej opinii przez poszczególnych posłów	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		57	32	11	1054
Płeć	Mężczyźni	58	33	9	503
	Kobiety	57	31	12	550
Wiek	18-24 lata	55	39	6	126
	25-34	64	26	10	215
	35-44	61	31	8	178
	45-54	55	33	12	175
	55-64	55	37	9	179
	65 lat i więcej	53	29	18	179
Miejsce zamieszkania	Wieś	61	27	12	397
	Miasto do 20 tys.	62	29	9	132
	20-100 tys.	58	33	9	194
	101-500 tys.	52	36	12	188
	501 tys. i więcej mieszk.	50	41	9	143
Wykształcenie	Podstawowe	57	26	17	232
	Zasadnicze zawodowe	59	32	9	262
	Średnie	58	34	8	350
	Wyższe	55	36	10	210
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	57	34	9	98
	Średni personel, technicy	47	46	7	42
	Pracownicy adm.-biurowi	56	35	9	62
	Pracownicy usług	58	35	7	69
	Robotnicy wykwalifikowani	67	29	4	112
	Robotnicy niewykwalifik.	47	43	11	56
	Rolnicy	65	23	12	72
Pracujący na własny rach.	55	29	16	55	
Bierni zawodowo	Renciści	69	16	15	57
	Emeryci	56	31	13	215
	Uczniowie i studenci	55	41	4	70
	Bezrobotni	51	33	16	99
	Gospodynie domowe i inni	60	27	13	47
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	55	36	9	132
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	57	34	9	81
	sekt. pryw. poza rolnict.	59	34	7	254
	prywatnym gosp. rolnym	67	22	11	66
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	53	38	9	178
	501-750	70	24	6	115
	751-1000	57	35	8	157
	1001-1500	60	31	9	157
	Powyżej 1500 zł	56	36	8	175
Ocena własnych war. mater.	Złe	65	25	10	144
	Średnie	58	31	11	502
	Dobre	54	35	11	408
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	70	18	12	52
	Raz w tygodniu	61	28	12	458
	1-2 razy w miesiącu	52	35	13	136
	Kilka razy w roku	57	34	9	248
	W ogóle nie uczestniczy	49	43	8	159
Poglądy polityczne	Lewica	58	38	4	185
	Centrum	55	37	8	358
	Prawica	63	30	7	291
	Trudno powiedzieć	54	20	25	220

Tabela 2

		W Sejmie są takie głosowania, podczas których obowiązuje dyscyplina klubowa, to znaczy wszyscy posłowie są zobowiązani głosować tak, jak postanowił klub parlamentarny ich ugrupowania lub partii. W jakich głosowaniach powinna obowiązywać dyscyplina klubowa, a w jakich nie powinna obowiązywać? Głosowanie nad przyjęciem ustawy budżetowej			Liczba osób
		Powinna obowiązywać dyscyplina klubowa	Nie powinna obowiązywać dyscyplina klubowa	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		58	30	12	1055
Płeć	Mężczyźni	56	34	10	504
	Kobiety	61	26	13	551
Wiek	18-24 lata	63	24	13	126
	25-34	58	32	10	215
	35-44	60	29	11	177
	45-54	62	30	8	176
	55-64	60	32	7	181
	65 lat i więcej	50	30	21	179
Miejsce zamieszkania	Wieś	53	29	18	398
	Miasto do 20 tys.	56	34	10	133
	20-100 tys.	61	31	8	195
	101-500 tys.	62	32	6	188
	501 tys. i więcej mieszk.	69	22	8	142
Wykształcenie	Podstawowe	50	28	22	232
	Zasadnicze zawodowe	54	34	13	262
	Średnie	60	31	9	351
	Wyższe	72	25	3	209
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	67	30	3	99
	Średni personel, technicy	67	23	11	42
	Pracownicy adm.-biurowi	70	19	10	62
	Pracownicy usług	67	28	5	69
	Robotnicy wykwalifikowani	55	37	8	112
	Robotnicy niewykwalifik.	67	19	14	56
	Rolnicy	49	34	17	72
Pracujący na własny rach.	55	41	4	55	
Bierni zawodowo	Renciści	50	37	13	57
	Emeryci	54	30	16	216
	Uczniowie i studenci	69	18	13	70
	Bezrobotni	58	28	14	97
	Gospodynie domowe i inni	43	40	17	47
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	71	25	5	133
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	72	25	3	81
	sekt. pryw. poza rolnict.	59	33	8	254
	prywatnym gosp. rolnym	50	36	14	66
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	56	30	14	178
	501-750	57	33	10	115
	751-1000	61	26	12	157
	1001-1500	62	30	7	159
	Powyżej 1500 zł	69	26	4	175
Ocena własnych war. mater.	Złe	51	36	12	145
	Średnie	54	32	14	502
	Dobre	67	25	8	408
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	47	40	13	50
	Raz w tygodniu	58	31	11	460
	1-2 razy w miesiącu	58	27	15	136
	Kilka razy w roku	60	27	13	248
	W ogóle nie uczestniczy	62	29	8	160
Poglądy polityczne	Lewica	67	28	4	185
	Centrum	59	32	9	360
	Prawica	63	29	8	291
	Trudno powiedzieć	44	29	27	219

Tabela 3

		W Sejmie są takie głosowania, podczas których obowiązuje dyscyplina klubowa, to znaczy wszyscy posłowie są zobowiązani głosować tak, jak postanowił klub parlamentarny ich ugrupowania lub partii. W jakich głosowaniach powinna obowiązywać dyscyplina klubowa, a w jakich nie powinna obowiązywać? Głosowanie w sprawie ratyfikacji (zatwierdzenia) umowy międzynarodowej			Liczba osób
		Powinna obowiązywać dyscyplina klubowa	Nie powinna obowiązywać dyscyplina klubowa	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		55	31	14	1053
Płeć	Mężczyźni	52	37	11	503
	Kobiety	57	26	16	550
Wiek	18-24 lata	61	28	11	126
	25-34	56	32	11	215
	35-44	59	28	12	176
	45-54	55	29	16	176
	55-64	56	35	9	181
	65 lat i więcej	44	33	23	178
Miejsce zamieszkania	Wieś	52	30	17	397
	Miasto do 20 tys.	46	40	14	133
	20-100 tys.	57	30	13	195
	101-500 tys.	57	33	11	187
	501 tys. i więcej mieszk.	66	26	8	142
Wykształcenie	Podstawowe	45	30	25	231
	Zasadnicze zawodowe	49	35	15	262
	Średnie	58	32	10	351
	Wyższe	67	26	7	208
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	66	30	5	98
	Średni personel, technicy	59	31	10	42
	Pracownicy adm.-biurowi	76	16	8	62
	Pracownicy usług	66	26	8	69
	Robotnicy wykwalifikowani	53	40	6	112
	Robotnicy niewykwalifik.	55	24	21	56
	Rolnicy	44	36	20	72
	Pracujący na własny rach.	54	33	13	55
Bierni zawodowo	Renciści	47	34	19	57
	Emeryci	49	34	18	216
	Uczniowie i studenci	64	23	13	70
	Bezrobotni	54	28	18	97
	Gospodynie domowe i inni	35	43	22	47
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	69	24	7	133
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	65	29	6	80
	sekt. pryw. poza rolnict.	56	33	11	254
	prywatnym gosp. rolnym	44	39	16	66
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	57	29	14	177
	501-750	48	40	12	115
	751-1000	58	25	16	157
	1001-1500	51	39	10	159
	Powyżej 1500 zł	71	26	3	174
Ocena własnych war. mater.	Złe	44	38	18	145
	Średnie	50	33	17	501
	Dobre	64	27	8	407
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	53	33	14	50
	Raz w tygodniu	54	33	14	460
	1-2 razy w miesiącu	57	27	16	136
	Kilka razy w roku	55	30	14	247
	W ogóle nie uczestniczy	57	32	12	160
Poglądy polityczne	Lewica	60	33	6	185
	Centrum	59	32	9	360
	Prawica	58	32	10	290
	Trudno powiedzieć	40	27	33	218

Tabela 4

		W Sejmie są takie głosowania, podczas których obowiązuje dyscyplina klubowa, to znaczy wszyscy posłowie są zobowiązani głosować tak, jak postanowił klub parlamentarny ich ugrupowania lub partii. W jakich głosowaniach powinna obowiązywać dyscyplina klubowa, a w jakich nie powinna obowiązywać? Głosowanie nad odwołaniem ministra			Liczba osób
		Powinna obowiązywać dyscyplina klubowa	Nie powinna obowiązywać dyscyplina klubowa	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		48	40	12	1055
Płeć	Mężczyźni	47	44	9	504
	Kobiety	49	37	14	551
Wiek	18-24 lata	46	46	7	126
	25-34	47	42	11	215
	35-44	55	35	10	177
	45-54	50	39	11	176
	55-64	49	43	8	181
	65 lat i więcej	41	38	21	179
Miejsce zamieszkania	Wieś	47	39	15	398
	Miasto do 20 tys.	42	48	10	133
	20-100 tys.	47	41	13	195
	101-500 tys.	51	41	8	188
	501 tys. i więcej mieszk.	58	36	6	142
Wykształcenie	Podstawowe	40	39	21	232
	Zasadnicze zawodowe	45	41	14	262
	Średnie	49	43	8	351
	Wyższe	59	37	4	209
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	56	42	2	99
	Średni personel, technicy	61	29	10	42
	Pracownicy adm.-biurowi	53	35	12	62
	Pracownicy usług	54	33	13	69
	Robotnicy wykwalifikowani	43	48	9	112
	Robotnicy niewykwalifik.	61	27	12	56
	Rolnicy	39	52	9	72
Pracujący na własny rach.	48	45	7	55	
Bierni zawodowo	Renciści	45	40	14	57
	Emeryci	43	41	16	216
	Uczniowie i studenci	53	41	6	70
	Bezrobotni	48	37	15	97
	Gospodynie domowe i inni	39	39	22	47
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	58	38	5	133
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	58	33	9	81
	sekt. pryw. poza rolnict.	50	42	8	254
	prywatnym gosp. rolnym	36	56	8	66
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	50	37	13	178
	501-750	41	47	12	115
	751-1000	54	37	9	157
	1001-1500	47	40	13	159
	Powyżej 1500 zł	58	37	4	175
Ocena własnych war. mater.	Złe	41	44	15	145
	Średnie	45	42	13	502
	Dobre	55	37	9	408
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	42	49	8	50
	Raz w tygodniu	45	44	11	460
	1-2 razy w miesiącu	47	38	14	136
	Kilka razy w roku	52	34	13	248
	W ogóle nie uczestniczy	53	39	9	160
Poglądy polityczne	Lewica	52	43	4	185
	Centrum	47	44	9	360
	Prawica	54	38	8	291
	Trudno powiedzieć	39	34	27	219

Tabela 5

		W Sejmie są takie głosowania, podczas których obowiązuje dyscyplina klubowa, to znaczy wszyscy posłowie są zobowiązani głosować tak, jak postanowił klub parlamentarny ich ugrupowania lub partii. W jakich głosowaniach powinna obowiązywać dyscyplina klubowa, a w jakich nie powinna obowiązywać?			Liczba osób
		Głosowanie w sprawie związków partnerskich			
		Powinna obowiązywać dyscyplina klubowa	Nie powinna obowiązywać dyscyplina klubowa	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		23	67	10	1052
Płeć	Mężczyźni	21	70	8	502
	Kobiety	25	64	11	550
Wiek	18-24 lata	36	60	4	126
	25-34	23	67	10	214
	35-44	23	69	7	176
	45-54	22	70	9	176
	55-64	22	73	6	181
	65 lat i więcej	19	61	20	178
Miejsce zamieszkania	Wieś	21	65	14	395
	Miasto do 20 tys.	24	68	8	133
	20-100 tys.	22	70	8	195
	101-500 tys.	26	67	7	188
	501 tys. i więcej mieszk.	27	67	5	142
Wykształcenie	Podstawowe	26	57	18	231
	Zasadnicze zawodowe	25	65	9	262
	Średnie	23	69	8	349
	Wyższe	20	77	3	209
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	15	83	2	99
	Średni personel, technicy	16	77	7	42
	Pracownicy adm.-biurowi	31	64	5	62
	Pracownicy usług	27	66	7	68
	Robotnicy wykwalifikowani	19	73	8	111
	Robotnicy niewykwalifik.	39	50	11	56
	Rolnicy	16	75	10	72
Pracujący na własny rach.	17	78	6	55	
Bierni zawodowo	Renciści	14	73	13	57
	Emeryci	21	63	17	216
	Uczniowie i studenci	39	60	1	70
	Bezrobotni	31	58	11	97
	Gospodynie domowe i inni	30	51	18	47
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	21	74	5	133
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	25	70	5	81
	sekt. prywat. poza rolnict.	22	72	6	252
	prywatnym gosp. rolnym	14	77	9	66
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	26	63	11	177
	501-750	23	70	7	114
	751-1000	25	64	11	157
	1001-1500	19	76	5	159
	Powyżej 1500 zł	23	72	6	175
Ocena własnych war. mater.	Złe	24	65	11	143
	Średnie	21	67	12	501
	Dobre	26	68	6	407
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	25	66	8	50
	Raz w tygodniu	21	69	10	459
	1-2 razy w miesiącu	18	72	11	136
	Kilka razy w roku	26	64	10	246
	W ogóle nie uczestniczy	31	62	7	160
Poglądy polityczne	Lewica	27	68	4	185
	Centrum	23	70	7	359
	Prawica	23	70	7	290
	Trudno powiedzieć	22	57	21	218

Tabela 6

		W Sejmie są takie głosowania, podczas których obowiązuje dyscyplina klubowa, to znaczy wszyscy posłowie są zobowiązani głosować tak, jak postanowił klub parlamentarny ich ugrupowania lub partii. W jakich głosowaniach powinna obowiązywać dyscyplina klubowa, a w jakich nie powinna obowiązywać? Głosowanie w sprawie warunków dopuszczalności aborcji			Liczba osób
		Powinna obowiązywać dyscyplina klubowa	Nie powinna obowiązywać dyscyplina klubowa	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		23	68	9	1053
Płeć	Mężczyźni	22	70	7	502
	Kobiety	24	65	11	551
Wiek	18-24 lata	27	65	8	126
	25-34	26	66	8	214
	35-44	25	70	5	176
	45-54	21	70	9	176
	55-64	20	73	6	181
	65 lat i więcej	20	62	18	179
Miejsce zamieszkania	Wieś	22	65	12	395
	Miasto do 20 tys.	21	70	9	133
	20-100 tys.	23	69	8	195
	101-500 tys.	28	66	6	188
	501 tys. i więcej mieszk.	23	73	5	142
Wykształcenie	Podstawowe	23	61	16	231
	Zasadnicze zawodowe	26	65	10	262
	Średnie	22	70	8	350
	Wyższe	21	76	3	209
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	18	80	2	99
	Średni personel, technicy	13	83	4	42
	Pracownicy adm.-biurowi	34	58	8	62
	Pracownicy usług	28	65	7	69
	Robotnicy wykwalifikowani	21	71	8	111
	Robotnicy niewykwalifik.	30	53	17	56
	Rolnicy	18	75	7	72
Pracujący na własny rach.	17	81	2	55	
Bierni zawodowo	Renciści	21	68	11	55
	Emeryci	19	67	14	216
	Uczniowie i studenci	32	63	5	70
	Bezrobotni	26	62	12	97
	Gospodynie domowe i inni	32	57	11	47
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	22	72	6	133
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	23	73	5	81
	sekt. pryw. poza rolnict.	24	71	5	253
	prywatnym gosp. rolnym	16	76	8	66
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	24	63	13	177
	501-750	23	69	9	114
	751-1000	25	65	10	157
	1001-1500	15	78	7	159
	Powyżej 1500 zł	25	70	5	175
Ocena własnych war. mater.	Złe	19	68	12	143
	Średnie	24	66	11	502
	Dobre	24	70	6	407
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	23	69	8	50
	Raz w tygodniu	19	71	9	460
	1-2 razy w miesiącu	21	70	9	136
	Kilka razy w roku	27	64	9	246
	W ogóle nie uczestniczy	30	61	9	160
Poglądy polityczne	Lewica	24	72	4	185
	Centrum	27	65	8	360
	Prawica	21	73	7	291
	Trudno powiedzieć	19	63	18	217